

UČITELJSKI T O V A R Š A.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr. nov. dn.

Tečaj III.

V Ljubljani 15. maja 1863.

List 10.

Šmarnice za učitelje.

Pervi tečaj „Uč. Tovarša“ je nam leta 1861. prinesel lep sestavek pod naslovom: „Šmarnice za šolnike“, ktere ga še zdaj rad večkrat prebiram. In ravno ko sem uni dan bral imenovani sestavek, mi je prišlo na misel, da bi bilo dobro, če bi naš marljivi „Tovarš“ zopet enkrat kaj povedal učiteljem za šmarnice. „Pa je že prepozno“, bo mi marsikteri sobrat zavernoil, „veseli mesec majnik že doteka“. Res je to; toda, prosim te, ljubi sobrat! ne bodi nevoljen, če pridem s svojimi šmarnicami nekoliko prepozno; prepričan sem vendar, da ti bodo ravno toliko koristile, kakor če bi jih bil bral pri začetku tega mesca, to se ve, če jih boš s tem namenom bral, kakor ti jih jaz podelim. Ljubi bravec! ponudim ti za vsaki dan eno cvetico, ki je nisem sam zredil, ampak sem jo le vzal iz svojega dnevnika. Preglej jo, in če ti je všeč, vsadi jo v svoj šolski vertec in večkrat jo poglej; gotovo te bo veselila.

Gvetica za vsaki dan v mescu.

1. Premislite, ktere svete dolžnosti vam naklada dragotina, ki vam je po vaših učencih izročena, in kako bi se odgojevala duša, ki je namenjena, da bi postala tempelj božji. (Sv. Hieronim.)

2. Vi hočete iz svojih rejencev lepovedne može odgojevati s tem, da jih psujete in preteplate? Pogledjte zlatarja! Če hoče lepo posodo narediti in olikati, ne rabi vedno kladva,

temuč ima majhno orodje, s katerim kaki vogel rahlo poravná, in ravno tako vzdiguje in popravi tudi tam, kjer je še kaj vdertega; tako dobi novo zlato delo prijetno podobo. Ravno tako naj se tedaj druží ojštrost z mehkostjo in ljubeznijo. (Sv. Anzelm.)

3. Kakor rosa naredi zemljo rodovitno, tako storé dobri učeníki otroške serca rodovitne za vse dobro. (Sv. Vincenci.)

4. Odgojajte mladino naj pred za Boga in zavoljo Boga, in potem še le za svet. (Albert III. bavarski vojvoda.)

5. Ni manj zaslužívno, če duha podučuješ, kakor če daješ telesu jesti. (Sv. Bernard.)

6. Dobro je učenje, če storiš, kar učiš. (Sv. Ignaci.)

7. Važno je, če premeden ali nevedin učenik uči prvi poduk. (Sv. Hieronim.)

8. Otroke moramo spoštovati. (Juvenal.)

9. Vsaki nauk toliko globokeje sega v serce, kolikor bolj učenci učenika ljubijo. (Petrarka.)

10. Veliki znesek vseh učiteljskih čednost je: ljubezen in veselo serce. Stopi v šolo kot angel, in vsi tvoji učenci bodo angeli. (Škof Sailer.)

11. Mladost je mehka in podobljiva kakor vosek; lahko se naredi iz nje vsaka oblika. Zato se ne obotavlja in jo zgodaj vadi čednosti. (Sv. Basilij.)

12. Zadovoljnost je redka. Kjer pa je, vse pozivlja in s pravim duhom napolnuje. (Kellner.)

13. Lepota dá zemlji toplo let', nedolžnost mladenčém rožni cvet. (Vodnik.)

14. Branje in pisanje je le lupina, jedro pa keršanska omika in žlahtno serce. (Slomšek.)

15. Ne pozabi, da vse vaje v šoli morajo biti kratke in praktične, ne pa vodil in pravil toliko kolo, da bi se pretežko obračati ne dalo, pamet težilo, šolsko omiko pa mudilo. (Slomšek.)

16. Verli učitelj ne sme biti les, še manj pa led; ináči bi v šoli zima bila in dobrega sadu ne rodila. — Ako hočes svojo šolo oživljati, skerbi za pošten kratek čas. Vse stori, kdor težavno polajša, in koristno posladi. (Slomšek.)

17. Stan učiteljski je sicer težaven in potiven stan; kdor ga prav spozná, njegovo ceno visoko spoštuje. Moder in priden školnik človeškemu rodu veliko več koristi, kakor naj slavniši

vojskovodja, kateri sovražnike strahuje, ter premaguje kraljestva in užuga varoši. Učitelj v tistem, neznanem kraju dobro sadi in polivaje skerbí za boljše ljudi in boljše čase. Naj si ga svet ne spozná in večidel slabo plačuje; v bukvah večnega življenja se sveti njegovo ime, in med svetniki bo njegovo plačilo. Pa tudi vsem slabim in zanikernim šolskim učiteljem gorjé, po katerih se svet pohujšuje! Bolje bi bilo celino kopati ali pa derva sekati, kakor naj zlahtneje blago, drago deco, slabo učiti in pa divjake rediti. V naj globokejše peklenko brezdno pridejo slabi starši, verh slabih staršev pa zanikerni učitelji. Bog nam pomagaj! (Slomšek.)

18. Tudi rodovitnemu, lepo vredenemu vertu je šola podobna, in učenik vertnarju. Ali oba, učenik in vertnar, morata modro ravnati, če želita koristne zeliša, dobre ljudi, pridobiti. (Agrež.)

19. Kakor pa modri vertnar zemljo poznati želi, v katero hoče sejati in saditi, njo pridno obdeluje in popravlja, kjer še kaj pomanjkuje, in še le potlej sejati in saditi začne: tako naj tudi skerbni učenik dušo in serce zročnih otrok pripravlja, preden da začne sejati in saditi. Preden pa ko vertnar v pripravljeno zemljo seje, si pred vsem oskerbi dobro seme; zakaj, kar bo sejal, bo tudi žel. Skerbno vredí in modro v pripravne grede razdelí, potem ga pridno zaliva in pleve. Sicer so med gredami za razločbo semen in sadežev riže in jamice napravljene, ali kadar pogleda vert, vidi, kakor bi bila ena sama greda, kar vsakega serčno veseli. Tako bo tudi zvesti učenik skerbel za dobro seme, ga lepo vredil, modro razdelil, in zlahtne cimice ljubeznjivo in poterpežljivo redil. Dobro vredeno in razdeleno semé je njegov nauk in vse vednosti njegovih učencev, ali lepo se vse v eno zedini. (Agrež.)

20. Drevesce, ki v hosti ali na pašniku divje zraste, vedno divjak ostane, ki le slabega sadu rodi in človeku le malo koristi. Le potem, ko je divjak požlahtnjen, smemo od njega pričakovati dobrega, pa tudi obilnega sadu. Ravno tako tudi človek, ki zraste brez potrebnih nauk, ostane vedno neotesan, neroden in nepriljuden. — To potrebno omikanje ali požlahtnjenje se pa godí v šoli, ki je kraj, kjer se mladi človek podučuje v vseh za življenje potrebnih vednostih, kjer se napeljuje modro, lepo in priljudno se na svetu obnašati, in kar je še naj več vredno, kjer se naučí tukaj tako živeti, da si more s tem

kratkim časnim življenjem kupiti večno življenje nebeško. (L. Gestrin.)

21. Šola učitelju ne sme biti vsakdanja prenavadna reč; temuč učitelj naj se vede in obnaša v šoli vedno tako, kakor bi nanj pazil naj modrejši pedagog.

22. Učitelj ne sme misliti, da je šola zavoljo njega, da v nji gospoduje kakor samovladar; pa tudi ne sme misliti, da je šola za to, da bi ga živila, — temuč edino zato, da bi v nji koristil človeštvu.

23. Ne bodi ošaben, ker druge podučuješ. Učiteljeva ošabnost je učiteljskemu stanu nekako prirojena, pa mu je zelo škodljiva. Ponižnost je lepa cvetlica, ktera mora tudi cveteti v šoli na učiteljevi stolici.

24. S svojimi učiteljskimi sobrati bodi prijazen in ljubeznjiv. Če vidiš, da je kdo na nepravi poti, ga bratoljubno zavračaj, če moreš; sicer pa ne raznašaj slabosti njegovih, da ne postanejo orožje zoper šolo in učiteljstvo.

25. Če imaš svojo družino, to je, ženo in otroke, glej, da iz tvoje hiše sije lepi zgled miru in domače izreje. Gorjé učitelju, kjer ima doma vedno hudo uro! Taki učitelj ne more biti nikjer, tedaj tudi v šoli ne miren in zmožen za kako imenitno delo.

26. Ne misli, da že dovolj znaš in veš, če toliko veš, kolikor je zapovedano, da moraš učence naučiti. Dober učitelj se v vseh potrebnih in koristnih vednostih neprenehoma uri.

27. Učitelj naj se ne peča nepotrebno z ljudmi, kateri nimajo dobrega imena. Kdor se meni s slabimi ljudmi, se omažežuje. Če pa je učitelj omadeževan, omadežuje tudi svojo šolo in ves učiteljski stan.

28. Uči svoje učence vsega, česar potrebujejo za življenje. Varuj, da se ti ne vgnjezdi v šolo nepotrebno čenčanje in kako zaviravno ptujstvo. Premisli, kaj bodo enkrat tvoji učenci, in potem jih odgojaj.

29. Kadar bereš, beri kaj takega, da ti bo kaj koristilo. V marsikterih spisih (v knjigah in časopisih) je dosti prazne slame, pa tudi škodljivih in nevarnih iskric, ki ti lahko veliko nesrečo napravijo. Dobro berilo je tečna jed, slabo pa hud strup, ki mori dušo in telo.

30. Nikoli ne pojdi v šolo nepripravljen in nikoli iz šole nepopravljen. To je: pripravi se za vsaki šolski nauk

posebej; in če ti vest očita, da si v šoli kaj napak zakermil, popravi napako, kolikor moreš, preden greš iz šole. Tudi beseda se kuje in krivi, dokler je še gorka.

31. Če te svet preslabo plačuje, misli, da se je že od prvih do sedanjih časov na svetu tako godilo, in da so drugi, ki so bili veliko izverstnejši od tebe, še veliko več terpeli, kakor zdaj ti prenašaš.

Dobrokolli.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Ne more se sicer reči, da so v prejšnjih časih podučevanje in odgojenje popolnoma zanemarjali ali le staršem prepusčali, ker povedali smo v poprejšnjih listih, da je keršanska ljudska šola tako stara, kakor keršanstvo samo; pa cerkev je po svojem poklicu na to dvoje posebno se ozirala:

1. da si je spodredila potrebno število duhovnov za cerkvene opravila in opravke pri službi božji; 2. da je ljudstvo v keršanski veri in nravnih resnicah podučevala, kar je sicer prvo in naj potrebnije pri slehernem podučevanju in odgojevanju, pa vendar ne le edino. Vse postave, ki so jih dajali cerkveni zbori, papeži in škofje, se ozirajo na eno od tih dvojnih.

Ravno ta namen, da bi namreč mladost v keršanski veri podučevali, ter jo obvarovali, da od vere ne odpade, izvolila si je tudi bratovšina za podučevanje v keršanskem nauku; poterdil jo je pa papež Piji V. l. 1571., in l. 1732. vpeljali so jo tudi na Dunaju; l. 1750. so jo osnovali po rimski šegi v jezuitarskem samostanu, in razširila ter obrodila je blagronosni sad po tej deželi, potem tudi po Ogerskem, Štajarskem, Kranjskem, Solnograškem in Tirolskem.

Naj bolj trudil se je pa mož imenitnih zaslug tudi po drugi strani, O. I. Parhamer; njegovo ime se sicer ob času Marije Terezije in Jožefa prav dostikrat v misel jemlje. Rojen 15. junija l. 1715. na Zgornjem Avstrijskem, stopil je l. 1734 v društvo Jezusovo; bil je učenik po več mestih, doverševal šole, začel vspešno delati l. 1747. podučevaje katoliško ljudstvo posebno pa mladost v resnicah keršanske vere ter